

LIFE18 NAT/0

ACTION C5

Operation, equipment and capacity building of Bear Emergency Teams (BETs)

ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΑΜΕΣΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

Αικατερίνη Σιδέρη, Δημήτριος Χατζόπουλος, Αλέξιος Γιαννακόπουλος, Δημήτρης Δούκας, Νικόλαος Τσεκούρας, Μαρίνα Σοφία, Βασιλική Σπύρου, Ζωή Αθανασακοπούλου, Χαράλαμπος Μπιλλίνης

Τμήμα Κτηνιατρικής Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΕΝΙΚΑ	σελ. 3
ΑΝΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΡΚΟΥΔΑΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΑΓΙΔΕΥΣΗ	σελ. 3
ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ	σελ. 7
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 8

A. ΓΕΝΙΚΑ

1. Το παρόν εγχειρίδιο συντάσσεται στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE18 NAT/GR/000768 - LIFE ARCPROM και ειδικότερα αφορά τη Δράση C5, όπου προβλέπεται η ίδρυση και λειτουργία Ομάδας Άμεσης Επέμβασης (ΟΑΕ). Η ανάγνωση και κατανόηση του παρόντος εγχειριδίου αποτελεί υποχρέωση όλων των εμπλεκομένων (προσωπικό Δημοσίων Φορέων, μέλη Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, εθελοντές, κ.α.) με την Ομάδα Άμεσης Επέμβασης.

2. Αποστολή της ΟΑΕ είναι να συμμετέχει, σε συνεννόηση με το προσωπικό των αρμόδιων Εθνικών Φορέων, στην επίλυση κάθε σύγκρουσης που ανακύπτει μεταξύ ατόμων αρκούδων και του ανθρώπου, όπως οι επιθέσεις αρκούδων σε εκτρεφόμενα ζώα ή η καταστροφή καλλιεργειών. Επιπρόσθετα, η ΟΑΕ αναλαμβάνει τη διασφάλιση της υγείας των αρκούδων, σε περιπτώσεις όπου άτομα του είδους ευρίσκονται εντός κατοικημένων περιοχών, σε περιπτώσεις παγίδευσης ή τραυματισμών από τροχαία ατυχήματα, καθώς και κάθε άλλη περίπτωση όπου κρίνεται σκόπιμο.

3. Στόχος του παρόντος εγχειριδίου είναι να περιγραφθούν συνοπτικά οι κτηνιατρικές ενέργειες που απαιτείται να πραγματοποιηθούν κατά το χειρισμό αρκούδων, με σκοπό τη διασφάλιση της υγείας τους. Επίσης, το παρόν παρατίθεται για εκπαιδευτικούς λόγους, καθώς και για την τυποποίηση, αξιολόγηση, επαναπροσδιορισμό και βελτίωση των τεχνικών και πρωτοκόλλων που εφαρμόζονται.

4. Η λειτουργία της ΟΑΕ προϋποθέτει τη φυσική παρουσία στο πεδίο και την ενεργή συμμετοχή Κτηνιάτρου, ο οποίος απαιτείται να εγκρίνει κάθε δράση της Ομάδας, με γνώμονα την ελαχιστοποίηση του κινδύνου για την υγεία των αρκούδων. Επιπρόσθετα, ο Κτηνίατρος είναι υπεύθυνος

α. Για τη λήψη όλων των Μέτρων Ατομικής Προστασίας από τα μέλη της Ομάδας.

β. Για την εφαρμογή των Κανόνων Βιοασφάλειας, καθ' όλη τη διάρκεια των επιχειρήσεων της Ομάδας.

γ. Για την κατάρτιση του αναισθητικού πρωτοκόλλου που πιθανόν θα χρειαστεί για την παγίδευση και το χειρισμό των αρκούδων.

δ. Για τη διανομή αρμοδιοτήτων σε όλα τα μέλη της Ομάδας, ώστε να εκτέλεση των εργασιών να είναι σύντομη, ασφαλής και αποτελεσματική.

B. ΑΝΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΡΚΟΥΔΑΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΑΓΙΔΕΥΣΗ

1. Προσέγγιση & Αξιολόγηση Φυσικής Κατάστασης των Ζώων

Η προσέγγιση σε κάθε ζώο που ευρίσκεται παγιδευμένο ή σε κίνδυνο (μετά από τραυματισμό) πραγματοποιείται πάντοτε επιφυλακτικά, αξιολογώντας τις αντιδράσεις του ζώου. Σε κάθε περίπτωση, το ζώο δεν πρέπει να αιφνιδιάζεται ή να ενοχλείται περαιτέρω εξαιτίας της παρουσίας πολλών ατόμων ή εξαιτίας της χρήσης έντονου φωτισμού ή πηγών θορύβου.

Ταυτόχρονα με την προσέγγιση, δεν πρέπει να ξεχνά κανείς την εκτίμηση και συλλογή πληροφοριών, ως προς τη φυσική κατάσταση του ζώου, ήτοι το σωματικό βάρος, την ηλικία, την παρουσία εμφανών αλλοιώσεων ή συμπτωμάτων νόσου, κ.α. Η πλειοψηφία των περιπτώσεων παγιδευμένων αρκούδων αναφέρονται την άνοιξη ή τις αρχές του καλοκαιριού, οπότε και οι αρκούδες είναι γενικά λιποβαρείς προερχόμενες από το χειμérico ύπνο. Η παραπάνω παρατήρηση είναι εξαιρετικής σημασίας για τη συγκρότηση του αναισθητικού πρωτοκόλλου, καθώς και για τον εκτιμώμενο χρόνο μεταβολισμού των αναισθητικών φαρμάκων.

2. Χορήγηση & Εγκατάσταση Αναισθησίας

Η χορήγηση αναισθησίας σε παγιδευμένα ζώα είναι επιτακτική για τον ασφαλή χειρισμό τους. Επιπρόσθετα, αποφεύγεται η άμεση επαφή του ανθρώπου με την αρκούδα, ώστε το ζώο να μην εξοικειώνεται στην ανθρώπινη παρουσία. Συνεπώς, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου το ζώο φαίνεται να βρίσκεται σε ληθαργική ή κωματώδη κατάσταση επιβάλλεται η χορήγηση του κατάλληλου αναισθητικού σχήματος και ο χειρισμός των αρκούδων μετά από τη δράση των φαρμάκων.

Στη χώρα μας, η συντριπτική πλειοψηφία των αναισθητοποιήσεων αρκούδων πραγματοποιείται με τη χρήση αναισθητικών βελών (darting). Η εκτόξευση αναισθητικού βέλους σε ζώα που δεν είναι παγιδευμένα ή επαρκώς περιορισμένα δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται. Τα βέλη προκαλούν επώδυνο ερέθισμα στο ζώο, το οποίο ενστικτωδώς θα εκδηλώσει ισχυρή προσπάθεια διαφυγής ή και επιθετική προς τον άνθρωπο συμπεριφορά

Το σημείο του σώματος όπου το αναισθητικό βέλος απελευθερώνει τη δραστική ουσία, επηρεάζει τη δραστικότητα των φαρμάκων, το χρόνο έναρξης και τη διάρκεια της αναισθησίας. Όπως ισχύει και αντίστοιχες περιπτώσεις σε οικόσιτα ή εκτρεφόμενα ζώα, η έγχυση του φαρμάκου δέον είναι να πραγματοποιείται σε περιοχές του σώματος με έντονη αιμάτωση, όπως οι μύες του μηρού ή του βραχιονίου. Η έντονη αιμάτωση συμβάλλει στη ταχεία διασπορά των αναισθητικών στον οργανισμό και μέσω του αίματος και στον εγκέφαλο, καταστέλλοντας προσωρινά το κεντρικό νευρικό σύστημα. Εγχύσεις φαρμάκων, μέσω βελών στην κεφαλή και την περιγενετική περιοχή του ζώου δεν επιτρέπονται, καθώς μπορεί να προκαλέσουν σοβαρές βλάβες.

Για την αναισθητοποίηση των αρκούδων, χρησιμοποιούνται διάφορες δραστικές ουσίες, μόνες ή σε συνδυασμό. Λαμβάνοντας υπόψιν την διεθνή βιβλιογραφία και την

αποκτηθείσα εμπειρία των μελών της ΟΑΕ, επιλέχθηκε η χορήγηση **Tiletamine/zolazepam** σε δόση 2.5mg/Kg, σε συνδυασμό με **Μεδετομιδίνη** σε δόση 0.05mg/Kg, ως ο πιο ασφαλής και αποτελεσματικός συνδυασμός φαρμάκων, που αποφέρει αναισθησία ικανοποιητικού βάθους για διάστημα τουλάχιστον 30 λεπτών.

Ωστόσο, ο παραπάνω συνδυασμός παρατίθεται ως ένας γενικός οδηγός που είναι δυνατό να τροποποιείται, εάν αυτό κριθεί απαραίτητο από τον επιβλέποντα Κτηνίατρο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, σε ζώα πολύ μεγάλου σωματικού βάρους, σε ζώα εμφανώς ηλικιωμένα ή σε κακή θρεπτική κατάσταση και σε αρκούδες μικρότερες των 3 ετών το παραπάνω δοσολογικό σχήμα θα πρέπει να μειώνεται. Αντίθετα, σε ενήλικα και υγιή ζώα πιθανόν να απαιτηθεί η χορήγηση επιπλέον ποσότητας φαρμάκων.

Ο μέσος χρόνος αναισθητοποίησης των αρκούδων κυμαίνεται μεταξύ 45 - 75 λεπτών. Εάν η αρκούδα δεν αναισθητοποιηθεί σε διάστημα 20-30 λεπτών μετά τη χορήγηση των φαρμάκων, μία δεύτερη δόση **Tiletamine/zolazepam** σε δόση 1.5 - 2.0mg/Kg μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Ομοίως, σε περίπτωση που απαιτηθεί η παράταση της αναισθησίας, η παραπάνω ποσότητα φαρμάκου μπορεί να χρησιμοποιηθεί εξασφαλίζοντας επιπλέον 45 - 60 λεπτών ήπιας αναισθησίας

Μετά την πρώτη έγχυση των αναισθητικών ουσιών, το ζώο θα πρέπει να αφήνεται μόνο του, ώστε να έχει τα λιγότερα δυνατά ερεθίσματα. Η απουσία ερεθισμάτων προσφέρει ηρεμία στο ζώο και συμβάλλει στην επιτυχή και ήρεμη εγκατάσταση της αναισθησίας. Κατά την προσέγγιση του αναισθητοποιημένου πλέον ζώου, με σύντομους οξείς θορύβους ελέγχεται το βάθος της αναισθησίας. Εάν αυτό κριθεί επαρκές, η ΟΑΕ εκκινεί τους χειρισμούς στην αρκούδα.

3. Έλεγχος Υγείας κατά τη Διάρκεια της Αναισθησίας

Η αναισθητοποιημένη αρκούδα θα πρέπει να μεταφέρεται σε οριζόντιο έδαφος. Εάν αυτό δεν είναι δυνατό (πχ. πλαγιές βουνών ή βραχώδεις περιοχές) το ζώο τοποθετείται με τρόπο ώστε το κεφάλι του βρίσκεται σε υψηλότερο σημείο από το υπόλοιπο σώμα. Η στάση αυτή είναι απαραίτητη, ώστε τα σπλαχνικά όργανα να μην πιέζουν ή φράζουν με το βάρος τους την αναπνευστική δίοδο. Επιπρόσθετα, σε περίπτωση που ζώο κάνει έμετο ή αναγωγή κατά τη διάρκεια της αναισθησίας, λαμβάνεται μέριμνα ώστε να αποφευχθεί (π.χ. με τοποθέτηση της κεφαλής σε χαμηλότερο ύψος από το υπόλοιπο σώμα) η εισρόφηση γαστρικού περιεχομένου στην αναπνευστική οδό. Επίσης, κατά την τοποθέτηση του ζώου στο σημείο όπου θα πραγματοποιηθούν οι απαραίτητοι χειρισμοί, να λαμβάνονται υπόψη τυχόν κινήσεις του ζώου κατά την ανάνηψη, οι οποίες θα μπορούσαν να προκαλέσουν τον τραυματισμό του, λόγω της προσωρινής αστάθειας και ναυτίας.

Συνηθέστερα, το ζώο τοποθετείται σε ύπτια θέση, καθώς έτσι διευκολύνεται η πραγματοποίηση των κτηνιατρικών πράξεων και είναι ευχερής ο έλεγχος την αναισθησίας. Με ευθύνη του επιβλέποντος κτηνιάτρου, ένα μέλος της ΟΑΕ ορίζεται ως υπεύθυνος για τον έλεγχο της αναισθησίας και απασχολείται αποκλειστικά με το συγκεκριμένο καθήκον.

Αμέσως μετά την ορθή τοποθέτηση του ζώου:

α. Τοποθετείται κάλυμμα των ματιών του ζώου, ώστε να μη δέχεται ερεθίσματα φωτός. Το βλεφαρικό αντανακλαστικό αποτελεί έναν χρήσιμο δείκτη εκτίμησης του βάθους της αναισθησίας. Σε ένα ικανοποιητικά αναισθητοποιημένο ζώο, το βλεφαρικό αντανακλαστικό έχει ανασταλεί. Για το λόγο αυτό, περιοδικά ασκείται ήπια πίεση στον έσω κανθό των οφθαλμών, για την πρόκληση και αξιολόγηση του αντανακλαστικού κλεισίματος των ματιών.

Σε περίπτωση που το ζώο έχει αναισθητοποιηθεί με τα μάτια ανοιχτά, τοποθετούνται στον κερατοειδή κατάλληλα οφθαλμικά gel για την πρόληψη εμφάνισης ξηροφθαλμίας.

Οι συγχρονισμένες αντανακλαστικές κινήσεις της κόρης των ματιών (νυσταγμός) είναι μία φυσιολογική και συνήθης παρενέργεια της αναισθησίας, ακόμη και σε επαρκώς αναισθητοποιημένα ζώα και δεν θα πρέπει να αξιολογούνται.

β. Η αναπνευστική οδός θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι παραμένει ανοιχτή καθ' όλη τη διάρκεια της αναισθησίας. Η γλώσσα του ζώου τοποθετείται στο πλάι ή προς τα έξω, ενώ περιοδικά ασκείται ήπια πίεση στη βάση της γλώσσας, για τη διέγερση των νεύρων που ελέγχουν την αναπνοή.

Ο έλεγχος της επαρκούς οξυγόνωσης του ζώου γίνεται με τη χρήση οξυμέτρου που τοποθετείται στη μέση μοίρα της γλώσσας. Τα επίπεδα οξυγόνου θα πρέπει να κυμαίνονται μεταξύ 96% και 100%, ενώ οξυγόνωση μικρότερη από 95% απαιτεί τη διενέργεια κτηνιατρικών χειρισμών. Σε περίπτωση που η οξυγόνωση του ζώου είναι σταθερά μικρότερη από 90%, απαιτείται η άμεση αντιστροφή της αναισθησίας για την πρόληψη εγκεφαλικών βλαβών λόγω υποξίας.

γ. Η αύξηση της θερμοκρασίας σώματος των αρκούδων κατά τη διάρκεια της αναισθησίας είναι μία συχνή παρενέργεια, η οποία μπορεί υπό συνθήκες να απειλήσει τη ζωή του ζώου. Η θερμοκρασία του ζώου θα πρέπει να ελέγχεται περιοδικά με τη χρήση ψηφιακών θερμομέτρων που αγκιστρώνονται στη γλώσσα. Σε ζώα που η θερμοκρασία τους είναι μεγαλύτερη των $>40^{\circ}\text{C}$, θα πρέπει να τοποθετούνται στα πελματικά φύματα και στο επιρρίνιο γάζες ποτισμένες με οινόπνευμα. Το οινόπνευμα καθώς εξατμίζεται απορροφά θερμότητα, και με τον τρόπο αυτό ψύχει τα συγκεκριμένα σημεία του σώματος και μειώνει τη θερμοκρασία σώματος των ζώων. Εναλλακτικά ή επικουρικά, το ζώο μπορεί να βρέχεται στα πέλματα και στη βουβωνική χώρα του με κρύο νερό ή να καλύπτεται με χιόνι. Σε εξαιρετικά χαμηλές θερμοκρασίες και σε περιπτώσεις όπου η αναισθησία έχει διατηρηθεί για διάστημα μεγαλύτερο των 2 ωρών, είναι δυνατό να παρατηρηθεί υποθερμία, λόγω των χαμηλών καρδιακών παλμών. Για το λόγο αυτό, πρέπει πάντοτε να είναι διαθέσιμες τουλάχιστον δύο κουβέρτες επιβίωσης (αλουμινίου).

δ. Η διατήρηση της αναισθησίας για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 2 ωρών δεν ενδείκνυται, καθώς είναι δυνατό να προκληθούν μόνιμες βλάβες στους νεφρούς του ζώου, εξαιτίας της γενικευμένης υπότασης. Εάν υπάρχει πρόβλεψη για τη διάρκεια της αναισθησίας που υπερβαίνει τις 2 ώρες, θα πρέπει εξ αρχής να γίνεται ενδοφλέβια χορήγηση

υγρών.

4. Αντιστροφή Αναισθησίας - Ανάνηψη

Η χημική αντιστροφή της αναισθησίας θα πρέπει να εφαρμόζεται πάντοτε, ώστε η ανάνηψη να είναι όσο γίνεται συντομότερη και υπό ελεγχόμενες συνθήκες. Συνηθέστερα πραγματοποιείται με τη χορήγηση **ατιπαμεζόλης** ενδομυικά στη δόση των 0.025 mg/kg.

Οι μύες του μηρού θα πρέπει να επιλέγονται για την έγχυση της ατιπαμεζόλης, λόγω της πλούσιας αιμάτωσής τους. Μετά την αντιστροφή της αναισθησίας, οι αρκούδες συνήθως μπορούν να σταθούν και να απομακρυνθούν με ασφάλεια μετά από διάστημα 1,5 έως 2 ωρών, ενώ περιπτώσεις όπου η ανάνηψη διαρκεί έως και 4 ώρες θεωρούνται φυσιολογικές. Σε περιπτώσεις όπου τα ζώα δεν φαίνεται να επανέρχονται, προκαλούνται περιοδικά στρεσογόνα για το ζώο καταστάσεις (πχ. μηχανικοί ήχοι), τα οποία θα αυξήσουν το επίπεδο συνείδησης τους. Ωστόσο, σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ασφαλής η επαναπροσέγγιση του ζώου.

Η έγχυση της ατιπαμεζόλης θα πρέπει να πραγματοποιείται αποκλειστικά από το συμμετέχοντα κτηνίατρο, ώστε να διασφαλίζεται ότι γίνεται ενδομυικά και με τον προβλεπόμενο τρόπο. Πριν την αντιστροφή, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα υπόλοιπα μέλη της ΟΑΕ έχουν τελειώσει με τις επιμέρους εργασίες που τους έχουν ανατεθεί και έχουν απομακρυνθεί από το ζώο.

Σε αντιστοιχία με την εγκατάσταση της αναισθησίας, κατά την ανάνηψη το ζώο θα πρέπει να εκτίθεται στα ελάχιστα δυνατά ερεθίσματα.. Είναι σκόπιμο πριν την αντιστροφή της αναισθησίας να διαμορφώνονται κατάλληλα τουλάχιστον δύο ασφαλείς οδοί διαφυγής του ζώου από το σημείο στο οποίο βρίσκεται προς το φυσικό του περιβάλλον.

Η έγχυση επιπλέον δόσεων ατιπαμεζόλης θα πρέπει να αποφεύγεται.

Γ. **Κτηνιατρικός Εξοπλισμός και Αναλώσιμα**

Πριν από κάθε επέμβαση που περιλαμβάνει ή είναι πιθανό να χρειαστεί αναισθητοποίηση αρκούδων, θα πρέπει να ελέγχεται η διαθεσιμότητα του ελάχιστου απαραίτητου κτηνιατρικού εξοπλισμού και των αναλωσίμων, όπως περιγράφονται παρακάτω:

α/α	Περιγραφή	Προβλεπόμενη ποσότητα	Ελάχιστη αποδεκτή ποσότητα
1.	Ασύρματη Κουρευτική Μηχανή	1	1
2.	Σετ Χειρουργικών Εργαλείων	1	1
3.	Φορητό Οξύμετρο/ Θερμόμετρο	1	1
4.	Στοματοδιαστολέας	2	2
5.	Τραχειοσωλήνας (No9 και No10)	4	4
6.	Συσκευή Ανάνηψης τύπου Ambu	1	1

7.	Προσωπίδα Οξυγόνου	1	1
8.	Tiletamine/zolazepam (50mg/ml + 50mg/ml)	3	2
9.	Medetomidine 1mg/ml	3	2
10.	Atipemazole	3	2
11.	Ketamine 100mg/ml	4	2
12.	Solu-Medrol 500mg	3	2
13.	Oxytetracycline inj 100ml	2	1
14.	Meloxicame 5mg/ml 50ml	2	1
15.	Aluminium spary	3	2
16.	Oxytetracycline spray	2	1
17.	Ράμματα Vicryl No1	24	12
18.	Οινόπνευμα 300 ml	2	1
19.	Οξυζενέ 300ml	2	1
20.	Οφθαλμικά Gel	2	1
21.	Γάζες Αποστειρωμένες 10x10	50	20
22.	Ρολό Γάζας (10cmx150cm)	6	2
23.	Ιμάντας Touriquet	1	1
24.	Αποστειρωμένα χειρουργικά πεδία (120cm x 90cm)	4	2
25.	Αποστειρωμένα γάντια (No7 & No8)	10	6
26.	Νυστέρια No10	10	5
27.	Χειρουργικές Μάσκες Προστασίας (τύπου τουλάχιστον FFP2)	5	3
28.	Αποστειρωμένες Χειρουργικές Ποδιές (μιας χρήσεως)	2	2
29.	Κουβέρτες Επιβίωσης (Αλουμινίου)	3	2

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Σε περίπτωση που κάποιο εκ των υλικών/ αναλωσίμων δεν είναι διαθέσιμο στην Ελάχιστη Αποδεκτή Ποσότητα, απαιτείται η άμεση πλήρωση της συλλογής, πριν την ανάληψη οποιασδήποτε κτηνιατρικής πράξης.

Δ. Βιβλιογραφία

Arnemo JM (2001). Reversible anesthesia in brown bears. 10.13140/RG.2.1.5023.7604.

Arnemo JM, Brunberg S, Ahlqvist P, et al. 2001. Reversible immobilization and anesthesia of free-ranging brown bears (*Ursus arctos*) with medetomidine-tiletamine-zolazepam and atipamezole: a review of 575 captures. Proceedings of the Annual Meeting of the American Association of Zoo Veterinarians, pp. 234–236.

Evans AL., Sahlén V, Støen OG., Fahlman Å, Brunberg S, Madslie K, Fröbert O, Swenson JE, Arnemo JM (2012). Capture, anesthesia, and disturbance of free-ranging brown bears (*Ursus arctos*) during hibernation. PloS one, 7(7), e40520. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0040520>.

Fahlman A, Arnemo JM, Swenson JE, Pringle J, Brunberg S, Nyman G. Physiologic evaluation of capture and anesthesia with medetomidine-zolazepam-tiletamine in brown bears (*Ursus arctos*). J Zoo Wildl Med. 2011 Mar;42(1):1-11.

Μερτζάνης Γ (2012) Πρόγραμμα LIFE 07NAT/GR/000291: Δράση C12: Εγκατάσταση και λειτουργία Ομάδας Άμεσης Επέμβασης – Κατάρτιση Πρωτοκόλλου Αντιμετώπισης Περιπτώσεων Αλληλεπίδρασης Αρκούδας – Ανθρώπου.